

Výlov rybníka na dřevorezu ze 16. století

v závěti veškerý majetek svým dcerám Anně Kateřině, Ludmile, Elišce, Žofii a Johance. Z toho se dá usuzovat, že zemřel někdy mezi 19. lednem a 15. únorem 1604. Ale... Když byl v roce 1944 otevřen údajný Krčinův hrob v Obděnicích, byli všichni přítomní šokováni. Ukázalo se totiž, že je zcela prázdný. O deset let později našli při opravách farního kostela sv. Vavřince v Prčici kusy červeného mramoru, jednalo se o úlomky náhrobní desky. Po jejich sestavení se dal přečíst tento text: „...au Krczin...a z Sedlčan... wpa...“ Což po doplnění mohlo vypadat takto: „...au Krczin... z Jelčan a Sedlčan... dokonal život svůj v Pánu... odpočívá...“ Je to snad důkaz, že nejstarší dcera nechala svého otce pohřbít v Prčici, která byla blíže než Obděnice? Možná. Někteří badatelé se domnívají, že je tu pochován nikoli Jakub, ale jeho bratr Jindřich. Podle další hypotézy byl kámen

opravdu připravován pro bývalého regenta, ale tomu se z nějakých důvodů nelíbil a sám ho nechal rozbít.

Zkrátka nevíme nic určitého a můžeme jen rozvíjet různé teorie o tom, kde se vlastně hrob věhlasného fišmistra nachází. Pak je tu ovšem ještě jedna možnost: že totiž mají pravdu staré pověsti o Krčínových spolcích se samotným ďáblem a že si ho po smrti satan odnesl rovnou do pekel. Jakub Krčín byl odvážný projektant, schopný organizátor a hospodář, ale zároveň velmi bezohledný a nemilosrdný šéf svých podřízených, rybníkářů. Ti ho jistě často posílali do horoucích pekel, samozřejmě jen tak potichu mezi sebou, aby se to snad regentovi nedoneslo. A aby si ulevili, vyprávěli si, že mu pomáhají sami čerti – a jistě to nedělají zadarmo. Nemusely to být jen tiché stížnosti na krutého šéfa, své také dělala závist a pověřčivost. Každý přece viděl, jak se Krčínovi jeho záměry dařily, jak vymýšlel a řídil do té doby nevídaná díla. Stačí připomenout Rožmberk. Kde kdo si myslel, že takovou spoustu vody nemůže hráz udržet, jistě praskne, zaplaví půlku Čech, spousta lidí se utopí, pole budou pod vodou, nebude žádná úroda a nastane bída. A vida, hráz vydržela a sám Vilém z Rožmberka obdivně ocenil regentovo dílo. Takového alchymistu Kelleyho sice lidé také nijak nemilovali, ale ten je alespoň neohrožoval, kdyžto nevídané Krčínovy rybníky ano. Jak jen je mohl vybudovat? Jistě to bez pomoci čertů nešlo. Prý je choval ve sklípku na zámku v Třeboni a vypadali jako černí kocouři. Však také bylo znát, že to nejsou obyčejní domácí mazlíčci, ale divoká, nebezpečná zvířata, velká jako tele. Regent je údajně krmil kusy krvavého masa. Navíc každý večer raději osobně dohlížel, je-li treboňský zámek, jehož zdi byly vykropeny svěcenou vodou, dobře uzavřen.

Jednou večer prý jeden z panských komorníků šel kolem zámecských sklepů a uslyšel odtud žalostné naříkání a mňoukání. Protože

to byl útlocitný človíček a nerad viděl, když zvířata trpí, neváhal, ulomil bytelnou petlici a dveře otevřel. V tom okamžení se odtud vyrojil houf černých kocourů, jejichž oči svítily jako měsíc za úplňku. Nešťastnou shodou okolností byla právě filipojakubská noc, kdy se všichni čerti a čarodějnice slétají ke svým divokým rejďům a radovánkám. Však se také Krčínovi kocouři něco navyváděli! Vyběhli na třeboňské náměstí a tady si počínali jako zběsilí. Probudili všechny místní měšťany, kteří se na tu spoušť dívali z oken svých domů a báli se vystrčit ven třeba jen nos. Až se našel jeden odvážlivec, který zburcoval regenta Krčina, a ten posvěceným křížem zahnal kocoury zase do jejich sklepa a dobře je tam zamkl.

Tihle černí kocouři neopustili Krčina ani po smrti. Za bouřlivých, větrných nocí se prý kolem rybníka Rožmberk ozývá divoký vířskot, nářek a práskání bičem. To tudy projíždí Krčínův duch na dvoukoláku, do něhož je zapraženo šestispřeží velký černých kocourů. Každý z nich má postroj jako kůň a řítí se jako splašený po rybníční hrázi. Sám ďábel prý nad nimi na kozlíku mává bičem a za ním se strachy choulí a naříká Krčín. Trpí za všechny křivdy, kterých se dopustil při stavbě Rožmberka. Podle jiné verze této pověsti musí divý povoz táhnout sám Krčín, kdežto pekelníci se jen vezou, hrubě mu spílají a řehtají se přitom na celé kolo, až z toho náhodným nočním pocestným hrůzou běhá mráz po zádech a naskakuje husí kůže. Zvlášť když čerchmanti každou chvíli regenta přetáhnou karabáčem, a ten nešťastně zakvílí. Žádného vykoupení se však nikdy nedočká.

O rybníku Nevděk, jenž byl později pojmenován Svět, se zase vypravuje, že se v něm každoročně utopí jeden člověk. Prý je to daň za Krčínovu krutost, již projevoval při budování tohoto vodního díla.

Poslední svého rodu

Petr Vok z Rožmberka, poslední vladař svého tak slavného rodu, je jistě jednou z nejpopulárnějších postav renesančních Čech. Svědčí o tom četné pověsti, povídky, romány, divadelní hry a dokonce i filmy, v nichž se objevuje romantická postava tohoto duchaplného bonvivána, pijáka a nepřekonatelného milovníka. Kdo by si nevzpomněl na filmovou komedii režiséra Karla Steklého Svatby pana Voka s nezapomenutelným Milošem Kopeckým v titulní roli! Jenže byl takový poslední Rožmberk doopravdy? Nejsou všechny ty legendy, jimiž je opředen, jen výslednicí pozdějších pomluv?

Petr Vok spatřil světlo světa prvního říjnového dne roku 1539 ve zdech českokrumlovského zámku jako nejmladší potomek Jošta III. z Rožmberka a Anny z Rogendorfu. Byl prý velmi nadaným dítětem. Už jako desetiletý zvládl latinský jazyk natolik, že v něm mohl psát dopisy. Později se jeho vzdělávání ujal mistr pražské univerzity Jan Makovský z Makové. Jenže nejmladší Rožmberk postrádal hlubší touhu po vědění. Kronikář Březan na toto téma poznamenal: „Učení panu Petru Vokovi dále nehrubě k mysli bylo, jměv chuť k dvořanství, jezdeckví, myslivosti, a aby po světě peregrinovati (cestovati – pozn. aut.) a něco zkusiti mohl.“ Navzdory tomu měl po většinu života vřelý zájem o knihy, a když v roce 1611 v Třeboni

umíral, zanechal po sobě úctyhodnou rožmberskou knihovnu, čítající téměř jedenáct tisíc svazků ze všech oborů lidského vědění. Tolik knih neměl v Českém království žádný šlechtic!

Petr vyrůstal ve stínu svého staršího bratra Viléma, který se už v šestnácti letech stal rožmberským vladařem a býval už předem označován za „rodu svého okrášlení“. Bratry dělil je nejen věkový rozdíl a postavení v rodině, ale také víra. Zatímco Vilém zůstal katolíkem, Petr se kolem dvaceti přiklonil k luteránství. A nejen to: oba bratři měli i odlišné zájmy. Vilém se věnoval politice, rychle stoupal po žebříku moci a vlivu, v pětadvaceti letech se stal nejvyšším komorníkem Království českého a o deset let později už nejvyšším purkrabím. Oproti tomu Petr jako dvořan budoucího císaře a krále Maxmiliána II. sklízel úspěchy „v turnajích a rytířských kratochvích“ a věnoval se bujarým pitkám a krásným ženám. Ne náhodou mu krumlovský purkrabí Jan Doudlebský z Doudleb musel listem připomínat: „Dívky, které ste, pane, ráčil milovati, neračte na ně ještě až posaváde zapomínati.“

V listopadu 1562, při příležitosti volby Maxmiliána II. nástupcem jeho otce, císaře Ferdinanda I., navštívil Petr Vok Frankfurt nad Mohanem. Na shromáždění zhruba devíti tisíc příslušníků středoevropské šlechty se tehdy setkal s budoucím předákem nizozemských stavů, princem Vilémem Oranžským. Sblížila je nejen společná protestantská víra, oba byli také spřízněni prostřednictvím první manželky Vokova bratra, Kateřiny Brunšvické. Výsledkem navázaného přátelství, které nepochybně mělo i politický podtext, bylo pozvání mladého Rožmberka do Nizozemí. Na cestu se s ním, jak bylo v té době zvykem, vydali i další čeští šlechtici: Václav Holický ze Šternberka, Václav Říčanský z Říčan a David Ungnad ze Suneku. Celkem doprovázelo Petra Voka dvacet osob včetně lokajů, čeledínů, kočího

a kuchaře. Zpočátku cestovali na koních, ale už v Mohuči přesedli na loď a plavili se dále po Rýně. V nizozemských provinciích navštívili všechna významnější města jako Amsterdam, Antverpy a Brusel a – jak o tom svědčí dílko Nizozemská cesta, sepsané Vokem po návratu – zapůsobil na ně především mimořádný hospodářský rozmach těchto oblastí. O Amsterdamu například s překvapením zaznamenal, že „někteří měšťané nebo kupci tu dosahují ročního příjmu až osm set tisíc zlatých“. Ale nebyl by to snad ani Petr Vok, kdyby zároveň nepostřehl „krásné, velké a silné ženy, které chodí denně hezky a čistě oblečeny“.

Mimořádným zážitkem byl i výlet přes moře do Anglie, které českým návštěvníkům připravil jejich hostitel Vilém Oranžský. V Londýně byl Petr Vok dokonce přijat anglickou královnou Alžbětou a jako dárek obdržel „několik pěkných rozverných anglických psů“, kteří pak po návratu do Čech vyvolávali nelíčený obdiv. Horší však bylo, že cestou zpátky na kontinent po moři zažili Češi skutečnou mořskou bouři a jejich loď málem ztroskotala: „Na otevřeném moři ... se zdvihl silný vítr, proto jsme noc strávili ve velkých útrapách a pluli jsme v ustavičném nebezpečí, neboť loď se kymácela sem a tam a houpala se nahoru dolů. A vlny vrhaly vodu do lodě. Vypadalo to, jako by chtěla loď se vším všudy na palubě klesnout ke dnu, avšak všemocný Bůh, jemuž patří chvála a poděkování, byl s námi, milostivě nás zachoval a pomohl nám z otevřeného moře...“

S úlevou po takovém zážitku vystoupili na pevnou zem a vraceli se do Čech.

Pobyt u dvora Maxmiliána II. otevíral sice Petru Vokovi cestu k politické kariéře, ale zdá se, že po ní příliš netoužil a nabízených možností nevyužil. Zato nepřestával na bratra naléhat, aby mu svěřil část rozsáhlého rožmberského dominia, a ten mu skutečně v roce

1565 postoupil tři okrajová panství – hrad Choustník, tvrz Želeč u Soběslavi a Vimperk. Petr si vybral za své sídlo Vimperk, ale zdejší studený gotický hrad nemohl splňovat jeho představy o dostatečně reprezentativním sídle renesančního velmože. Proto v červnu 1569 uzavřel s Kryštofem ze Švamberka smlouvu o koupi bechyňského panství. Třebaže dohodnutou cenu 23.750 kop českých grošů (jedna kopa se rovnala šedesáti grošům) mohl uhradit až o osm let později, hrad Bechyně se stal jeho sídlem a Petr Vok vynaložil nemalé náklady, aby ho proměnil v jeden z nejskvostnějších renesančních zámků v celých Čechách.

Nový pán na Bechyni!

Město se slavnostně vyzdobilo, okna se ověncila chvojnými girlandami, z věží zámků i kostelů vesele zavlály do slunného jitra korouhve v rožmberských barvách a ulice se proměnily v jedinou zahradu červených pětिलistých růží, zasazených v bílém poli jako kapky čerstvé krve v sněžném úbělu...

Takto barvitě líčí spisovatel Jiří Mařánek ve svém oblíbeném románu Barbar Vok Petrův příjezd na Bechyni.

Vlna vzrušení lomcuje seřazenými špalíry, cechy se chvatně šikují za svými symboly. Teď se do zvuků fanfár široce rozhlaholily zvony a z hradeb dopadají na město dunivé rány moždířů.

A již se v poledním slunci zatřpytí stříbrem krumplovaná výstroj čestné setniny rejtarů v čele s trubačem, z jehož zlatě se lesknoucí trubky vlaje široký fábor pentlového harasu, za nimi komoři a hejtmani, a konečně v kruhu pážat s rožmberskými erby na bílém oři pan Petr Vok, hrdý a majestátní, mladý a mužně krásný jako dokonalý rytíř z pohádky. Je oděn v těžký zelený samet, bohatě prošíváný zlatem. Pod jeho mušketýrským širákem se zlatou šňůrou a vlajícím chvostem bílých a rudých

per se krouží vlny temně kaštanových vlasů. A v jeho očích, v jeho sytě modrých očích, se odrazilo moře se svou šíří i hloubkou, se svými příboji i odlivy. Lidsky prostý, neknížecí úsměv jako dík jásajícím je vlastně jeho první a mnohoslíbenou vladařskou proklamací, zatímco jeho družina vrhá mezi zástupy hrsti grošíků, které oslnivě kmitají sluncem a dopadají jako stříbrné vodopády...

Rok 1569 nebyl pro Petra Voka významný jen zakoupením Bechyně. Také nečekaně pohlédl do tváře smrti. Počátkem února byli v Soběslavi pro jakési krádeže popraveni rybníkář Vaněk Bezpalcí a dva jeho druhové. Rybníkáři sice také patřili mezi poddané, ale nebyli připoutáni k půdě. Za prací a výdělkem museli táhnout krajem od stavby jednoho rybníka či vodního díla k druhému. A právě toto putování z místa na místo z nich vytvářelo poměrně nezávislé společenství lidí poněkud divokých mravů. Pokud právě nesehnali zaměstnání, živil se příležitostnými loupežemi a, jak bychom řekli dnes, drobnou kriminalitou. Sami sebe považovali za zvláštní cech a mezi sebou se nazývali „jonáci“. Popravě jejich tří druhů byl náhodou přítomen Petr Vok jako majitel panství, byť s tvrdým rozsudkem zřejmě neměl nic společného. Rybníkáři z něj však udělali viníka smrti svých kolegů a přísahali jemu a jeho úředníkovi, želeckému hejtmanovi Kryštofu Srbickému, pomstu.

Už 23. února prohlásil v hospodě Vaňka Slaniny v Makově u Tábora jistý rybníkář Vašíček, syn kováře z Mitrovic, že se „bude mstíti nad Jeho Milostí pánem, pánem z Rožmberka, a nad hejtmanem želeckým, jakkoliv bude moci a kdekoliv bude moci“. Spiknutí rybníkářů však nemělo podobu jakési tajné teroristické akce. „Jonáci“ postupovali přísně podle regulí středověkého práva a za vedení rybníkářského hejtmana Ondry Boráka nechali sepsat písmo známým

Janem Žáčkem z Mirotic, zběhlým studentem, řádný opovědní list, který pak rozvěsili kolem cest. Brzy nato pak číhaly v lesích kolem Bechyně, Soběslavi a Sedlčan skupinky ozbrojených rybníkářů, aby přepadly a zabily Petra Voka. Jeden z dopadených rybníkářských mstítelů později před hrdelním soudem ve Vodňanech vypověděl: „A když sme do toho lesa šli, já nevěděl, kde přijdeme. A oni mi teprva pověděli... že půjdeme na jednoho stavu panského, na pana Petra z Rožmberka, a já, nepůjdu-li s nimi, že mne na kusy roztrhají. I musil sem s nimi jíti. A oni nás napomínali, abychom s palicemi pospolu byli, a když oni kterýho služebníka zastřelí, abychom my ho teprva palicemi bili. Jan z lesa Starý, že jest toho všeho puovod byl a že jest říkal: ‚Nebudeť nám více dávati dobrejch tovaryšů utráceti.‘... Jsa potom dotazován, proč jest toho na trápení neoznamoval, i oznámil, že jest byl vysoce zavázán od těch svejch tovaryšův, aby o tom nic nepravil, ani také na žádnýho, a jestli kde co málo poví, že ho na drobný kusy rozsekají.“

Petr Vok byl naštěstí opovědními listy včas varován a všem nástrahám se úspěšně vyhnul. Rozvinul za pomoci úředníků svého bratra Viléma rozsáhlé pátrání po spiklencích, a ti byli také v průběhu příštích let pochytáni. Všichni pak byli postupně popravováni v Táboře, v Bechyni, ve Vimperku, v Soběslavi, ve Vodňanech a na dalších místech. Prý jich bylo tolik, že „hlavami jejich pak Petr Vok jednu truhlici naplnil“. Rožmberský kronikář Březan to samozřejmě myslel obrazně. Petr Vok určitě nebyl mstivý a celá záležitost mu byla spíše nepříjemná. Na svůj konflikt s rybníkáři už nemohl nikdy zapomenout. Vždyť se tehdy ocitl tváří v tvář možné vlastní smrti – a ani v cizí si nijak neliboval. Snad právě pod vlivem této události si později jako své heslo vybral latinské rčení *Memento mori* (Pamatuj na smrt).

Petr Vok, výřez z portrétu asi z roku 1580

Zpočátku se však zdálo, že se ho toto heslo příliš netýká. Život na bechyňském zámku byl sledem nepřetržitých hostin, pitek a rozverných radovánek. Však také Březan charakterizuje Petra jako „pána veselého, dobromyslného, ctitedlného, hodovného i dosti štědrého“. Představu o jeho hostinách si snadno uděláme z výčtu všeho, co kuchaři připravili pro jeho pozdější svatbu s Kateřinou z Ludanic. Mimo jiné na ni padlo 24 volů, 156 telat, 121 skopců, 87 vepřů, 3.600 raků a na 11.500 čerstvých, uzených a sušených ryb. Kromě toho hosté vypili 37.000 litrů vína a zhruba 30.000 litrů piva. Že na stole nechyběla ani drůbež a různá zvěřina, tehdy velmi drahé orientální koření, cizokrajné ovoce a všelijaké sladkosti, je samozřejmé.

O divokých pitkách v bechyňských zdech pak přesvědčivě hovoří dvě ukázky z dopisů. Tak jeden z Petrových hostů a dobrý přítel ješ-

tě z časů cesty do Nizozemí a Anglie, Václav Holický ze Šternberka, mu po jednom bouřlivém flámu napsal: „O mně věz, že jak sem se s tebou rozjel, přijevši domův, hned jsem lehl a nevstával až do druhého dne do nešporů. A téměř málokde před pokoj vejdu. A kdybych jediný dva dny ještě tak se vozívali měl, jistě bych za to hrdlo dát musil.“ Další z účastníků bujarých hostin, rytíř Václav Skuhrovský ze Skuhrova, zase Petra po vlastních zkušenostech úpěnlivě nabádal: „Račte se s tím pitím na uzdě držeti!“

Marná však byla podobná napomenutí. Pod Vokovým vedením dostaly bechyňské – jak bychom řekli dnes – „mejdany“ jakýsi ustálený řád... a ten, kdo se nějak provinil proti pravidlům této zábavy, musel vypít pohár navíc a zapsat se hostiteli do Pokutních register. Tyto záznamy, často doprovázené více či méně neumělými kresbami, se dochovaly dodnes a jsou zajímavým svědectvím o zábavách renesančních kumpánů. Pravda, příliš duchaplných sentencí v nich nenajdeme, ale jen to zkuste, vymyslet něco moudrého po větším počtu vypitých skleniček! Například rytíř Jiřík Vít ze Rzávého nám zanechal stručné svědectví o své lásce: „Miluji Maruši a to беру na svou duši!“ Jiný šlechtic, Mikuláš Kořenský z Terešova, se zase vyznával z náklonnosti k lahodnému moku: „Och, co já rád dobrý víno piji!“ A tábořský erbovní měšťan Mikuláš Pštros z Mirotína se pochlubil touto myšlenkou: „Byl jsem vesel rád, však s bázní boží!“ Ovšem zápis rytíře Bohuchvala z Hrádku všechny překonal svou ironickou odevzdaností: „Ve všem vůle Boží, i v mé bábě.“

Petr Vok se obklopoval půvabnou a přítulnou ženskou společností. Jeho v mravech přísný bratr Vilém si v dopise Kuneši Dvořeckému z prosince 1573 na Petra stěžoval, že „vzal před sebe to, aby j měl na zámku deset aneb dvanáct děveček a děvčat, ty jmají své zvláštní

dostatečné opatření, to jsou jeho komornice, ty jmívají klíče od jeho pokojů a dnem i nocí nevěrně jeho opatrují i ke stolu mu slouží...”

Takový nákladný život, spolu s velkorysou přestavbou celého zámku, se nutně projevil na finanční situaci mladšího Rožmberka. Brzy jeho dluhy dosáhly téměř čtyřnásobku ceny bechyňského panství a věřitelé mu odmítali dále půjčovat. Co víc, tlačili na vrácení svých půjček, a Petr Vok se dokonce musel vyhýbat Praze. V roce 1575 ho jeho přítel a také kumpán Václav Holický ze Šternberka důtklivě varuje: „A v tom žádám, že mne poslechneš a Prahy příjezdem svým, což můžeš nejdéle, vzdálíš. Nebo na tě číhají, jak přísloví, co rybář na parmu.“

A tak pouze mimořádný vliv bratra Viléma, druhého nejmocnějšího muže království, zabránil vydání zatykačů na dlužníka Petra. Sám mu však odmítal půjčit a neustále mu vyčítal, že „svou nesprávnou, nedbanlivostí, nemírností, rozpustilostí sám se zvedl“. A v jiném listě se na adresu mladšího bratříčka zaříkával: „Pán Bůh račiž mne od toho zachovati, abych ho měl v takovém neřádném způsobu fedrovati.“

Nakonec však Vilém přece jen zasáhl ve prospěch svého bratra. Ne že by snad uhradil jeho dluhy, ale jako první velmož království za něj poskytl záruky věřitelům a vyřešil jeho dlužní spory. A slovo nejbohatšího českého velmože, vladaře obrovského jihočeského dominia, jistě mělo svou váhu.

Zdá se, že i Petr Vok si posléze vzal jeho napomínání k srdci a začal se chovat jako opravdový hospodář. Vyměnil mnohé úředníky, kteří mysleli jen na svou kapsu, na svých panstvích zakládal nové rybníky, mlýny a pivovary, rozrůstala se jeho stáda krav, prasat a ovcí... a výsledky se postupně začaly dostavovat. Nejenže mohl v roce 1577 konečně zaplatit bechyňské panství, ale také výrazně

snížil dosavadní dluhy. V téže době se však, zřejmě následkem poněkud bujarého životního stylu, povážlivě zhoršil Vokův zdravotní stav. Červen roku 1577 strávil u léčivého pramene v Dobré Vodě na Novohradsku, kde jeho starší bratr o několik let dříve založil lázně. Lékaři Rožmberka varovali a radili mu „mírné chování při jídle i při pití“ a také sexuální zdrženlivost, neboť prý podle latinské moudrosti „víno a láska hubí naše těla“.

Také Vokovy záliby procházely nemalou proměnou. Před bouřlivými pitkami a milostnými dobrodružstvími dával nyní přednost literatuře. Zvláště rád čítával Ovidiovo Umění milovati, to mu bylo jistě blízké, dále německé vypravování o Eulenspiegelových šibalských a později mravně nabádavé dílo francouzské hugenotské básnířky Georgette de Montenay Setnina křesťanských znamení. Štukami podle jeho námětů dal dokonce vyzdobit svou ložnici v bechyňském zámku. Vedle toho se s oblibou věnoval i četbě náboženských, filozofických či astronomických spisů. Mezi 243 tituly Vokovy knihovny, jež evidoval v roce 1573 pořízený katalog, nechyběly ani spisy náboženských reformátorů Jana Husa a Martina Luthera.

Zhruba v téže době se začal také vážněji zabývat myšlenkami na sňatek. Však měl takřka už čtyřicetiletý – a přitom stále svobodný – Petr Vok nejvyšší čas! Navíc na něj v tomto směru tlačil i jeho starší bratr Vilém, který navzdory tomu, že se sám oženil celkem čtyřikrát, zůstal bezdětný. Ve vzduchu proto visela neodbytná otázka mužského dědice celého rožmberského dominia. A toho mělo přinést právě Vokovo zamýšlené manželství. Petr se přitom ohlížel po dostatečně bohaté nevěstě, která by mu pomohla zbavit se tíživého břemena dluhů.

Nakonec se jeho zájem upnul k teprve asi třináctileté Kateřině z Ludanic, poslední dědičce bohatého hornouherského rodu, který

se usadil na Moravě. Kateřina byla sirotkem, oba rodiče – Václav z Ludanic a Johanka z Lomnice – zemřeli velmi záhy, a jejím poručníkem a také správcem nesmírného ludanického majetku se stal moravský zemský hejtman Zachariáš z Hradce, vzdálený příbuzný Rožmberků. Po svatbě Petra a Kateřiny, která se konala 14. února 1580 v Bechyni, se však ukázalo, že obratný Zachariáš myslel při správě cizího majetku spíše na sebe a panství ludanického rodu doslova, řečeno dnešním jazykem, vytuneloval. Kronikář Březan ironicky poznamenal, že mladička Kateřina byla „opatrována jako ovce od vlků“. Zřejmě právě za takto nepoctivě získané peníze si pak Zachariáš z Hradce vybudoval v Telči nádhernou renesanční rezidenci. Petr Vok se pokoušel dosáhnout vrácení majetku soudní cestou, ale proti prvnímu muži moravského markrabství neměl ani při Vilémově vlivu žádnou šanci.

Jaké však bylo manželství čtyřicetiletého Petra Voka a o zhruba čtvrtstoletí mladší Kateřiny z Ludanic? Proslýchá se, že ho tato velmi nábožensky založená osůbka získala pro Jednotu bratrskou. Ve skutečnosti už dávno před svatbou čítával Vok bratrskou literaturu a podle vlastního vyjádření s obdivem oceňoval, jak bratří pro svou víru „mnohá protivenství a pokušení snášejí“. Petrovo náboženské přesvědčení se zřejmě měnilo také vlivem přátelských styků s rody Žerotínů a Krajířů z Krajku, stejně jako s Václavem Budovcem z Budova, významným vzdělavcem a diplomatem a později jedním z předáků stavovského povstání.

Nepřekvapuje nás tedy, že Rožmberkův přechod od luteránství k Jednotě bratrské byl dokonán, a to v roce 1582, kdy povolal na bechyňský zámek Matěje Hrona, aby zde začal sloužit bratrské bohoslužby. O tři roky později šest bratrských kněží vysvětilo dokončenou stavbu nového bechyňského zámku a do pozlacené makovice

na věži byly pro budoucí pokolení vloženy tři do té doby vydané díly Bible kralické, kancionál a další bratrské knihy. Vilém, který stále tajně doufal v bratrův návrat ke katolictví, na to samozřejmě reagoval se zvýšenou nelibostí. Je však pravděpodobné, že Vokův přestup k Jednotě bratrské nebyl zpočátku motivován ani tolik náboženským přesvědčením, jako spíše snahou výrazněji se odlišit právě od staršího bratra.

Pokud jde o nové manželství, zdá se, že se vzhledem k velkému věkovému rozdílu alespoň zpočátku jednalo spíše o vztah štědrého a shovívavého otce k rozmazlované dceři než o partnerské soužití. Petr Vok svou půvabnou a křehkou paní hluboce miloval. Podle kronikáře Březana se pro něj stala „ze všech nejmilejší srdcem i zdrojem utrpení“.

To poslední slovo vás možná překvapilo. Důvod je ovšem prostý: mladičká paní z Ludanic totiž nebyla duševně normální, trpěla „velmi divnou melancholií a fantazií“, jak to opisem charakterizoval kronikář. Kromě toho poměrně brzy po svatbě zřejmě svému choti „nasadila parohy“ s rytířem Jindřichem Sobkem z Kornic. Březan to ve své kronice vyjádřil velmi elegantně a cudně, když o tomto mladém dvořanovi uvedl, že na něho „paní velmi laskava byla“. Zdá se, že velký věkový rozdíl přece jen sehrával svou roli a někdejší obávaný sukničkář Vok se ocitl v pro něj zcela nečekané úloze podváděného manžela. Snášel ji však se šlechtickou noblesou. Kateřině v dopisech pouze mírně domlouval za to, „čeho se tu proti Bohu a slibu manželskému dopustila a jakú příčinu k pomluvám a klevám dala“. Načež jí slíbil plné odpuštění.

Dodejme, že Kateřina tehdy svévolně, aniž předem komukoli cokoli oznámila, odjela z Bechyně na své moravské statky. Shodou okolností zasáhlo tehdy jižní Čechy zemětřesení. Soběslavští kon-

šelé Petru Vokovi psali: „Pominouti toho jsme nikoli nemohli, aby-
chom Vaší Milosti v známost uvéstí měli o velikém a přehrozném
strachu, kterýž na nás milý Pan Bůh pro veliké hříchy naše dne vče-
rejšího (14. září 1590) předvečerem a potomně této noci po páté
hodině dopustiti ráčil... Na špitále byv veliký kamenný kříž od ně-
kolika set let postavený, ten jest padl. Při velikém kostele tu se samo
v jeden zvonec zvonilo... V světnicích mnohých okna, lišty, z někte-
rých štítů vápno pršelo a tak mnoho jiného etc...“

Zdá se, že zemětřesení zapůsobilo i na samotného Voka. Pova-
žoval ho za jakési vyšší varování. Jeho manželka Kateřina se sice
po šesti týdnech vrátila, nicméně někdejší láskyplný vztah se už ni-
kdy nepodařilo zcela obnovit. Ba ani dědice se poslední Rožmberk
nedočkal.

Posledního srpna 1592 podlehl těžké nemoci plic jeho bratr Vi-
lém. Petr Vok konečně postoupil na jeho místo a stal se vladařem
domu rožmberského. Z milované Bechyně přesídlil na Krumlov
a tváří v tvář vážným hospodářským potížím svého jihočeského do-
minia byl nucen odprodávat okrajové statky. A tak došlo v roce 1596
i na Bechyni, jejímž novým majitelem se stal Adam ze Šternberka.

Historická literatura obdařila rožmberského vladaře vedle mno-
ha jiných milenek též velkou a trvalou láskou, byť nemanželskou.
Jednalo se prý o prostou dívku z lidu, kterou si právě pro její pů-
vod nemohl vzít, ačkoli ji ze všech nejvíce miloval. Jmenovala se
Zuzana Vojířová a Petr Vok ji odškodnil alespoň výstavným domem
v Soběslavi.

Poprvé se o ní zmiňuje někdejší dlouholetý starosta Třeboně Vavří-
nec Mecer, který někdy kolem roku 1673 sepsal poněkud zábavné
a rozverné dílko Třeboňské paměti. Petra Voka si sice nemohl pama-
tovat, věděl o něm jen z toho, co si přečetl v kronice rožmberského

písaře a knihovníka Václava Březana, stvořil však legendu o neodolatelém svůdci a milovníkovi. Sice o něm pochvalně napsal, že to byl „křesťanský milostivý pán“, nicméně jedním dechem dodal: „Choval na třeboňském zámku 16 dam rozličného národu: z Indie, ze Španěl, z Frankreichtu, ze Vlach, z Turek, z Židův, z Němec, z Polska, mezi nimiž přední plac obdržela Češka Zuzanka, jednoho mlynáře dcera.“

Žila však vůbec tato dívka, kvůli níž se údajně Petr Vok ženil tak pozdě, tedy až jako čtyřicetiletý? Zuzana Vojířová byla skutečnou postavou. Nebyla však dcerou mlynáře, jak ji představuje literární fantazie, ale pocházela z rytířského rodu Ojřířů Sasků z Vacovic. Leč romantické příběhy si potrpí na obyčejné venkovské dívky, padající do náručí mocným a bohatým velmožům. A proto i ona půvabná Zuzanka musela zapomenout na tatínka z řad nižší šlechty, aby autoři vyloudili ze svých čtenářek či divaček slzičku dojetí.

Ani tvrzení, že právě kvůli Zuzaně Vojířové se Petr Vok ženil až jako čtyřicátník, zřejmě neodpovídá pravdě. Žena tohoto jména se totiž objevuje na Rožmbekově dvoře až po jeho svatbě s Kateřinou z Ludanic. První zmínka o ní pochází dokonce z roku 1597, tedy plných sedmnáct let po svatbě, kdy je v účetních písemnostech nazývána „paní či pannou Zuzanou z Vacovic“ a označována za hofmistryni rožmbekského fraucimoru.

Ale pozor, pánové: fraucimor si, prosím, nepředstavujte jako harém požívačného feudála! Byl totiž původně, jak už samotný překlad tohoto slova napovídá (fraucimor – Frauenzimmer), označením pro pokoje obývané výhradně ženskými obyvatelkami zámku, kam muži neměli přístup. Postupně tento název přešel na všechny ženské obyvatelky šlechtického sídla od urozených dvorních dam, tvořících společnost manželky zámeckého pána, přes jeho ženské příbuzenstvo až ke služebnicím, jako byly komorné či kuchařky.

Doba panování císaře Rudolfa II. si navíc potrpěla na různé kuriozity a exotické ozdoby dvora – a Petr Vok jako jeden z nejpřednějších velmožů Českého království nemohl zůstat stranou. A tak byla příslušnicí jeho fraucimoru na krumlovském zámku od roku 1593 také jistá Eliška Fedorovna Moskevská, „děvče špatné“, jak se dočítáme v dobových písemnostech. Za výrazem „špatné“ ovšem nehledejme nějaké morální odsouzení, ale pouze konstatování, že trpěla tělesnou abnormalitou. Ona Ruska, kterou Rožmberkovi daroval sám císař, byla totiž trpaslicí, vážící pouhých šestnáct kilogramů. Jak se ukázalo, Elišce Fedorovně nakonec malý vzrůst a nízká tělesná váha nijak nepřekážely v životním štěstí. V roce 1604 se provdala za rytíře Fridricha Kobedu z Luk a odstěhovala se s ním z jižních Čech na jeho panství na moravsko-uherském pomezí.

A právě to bývala další výhoda příslušnosti k panskému fraucimoru: dívky se zde nejen přiučily leccemu z panských mravů a způsobů, ale také měly podstatně větší šanci na seznámení s bohatým a urozeným ženichem, v případě děveček a sloužících třeba s panským dvořanem či úředníkem, což je pak po eventuálním sňatku posouvalo výše na společenském žebříčku. Názorně to ilustruje skutečnost, že v průběhu let 1595 až 1611 se v rožmberském fraucimoru vystříдалo padesát tři děvčat i zralých žen – a přinejmenším triadvacet z nich se zde také provdalo. Asi by o ně nebyl takový zájem, kdyby se jednalo jen o jakési Vokovy „odložené“ milostnice! Naopak, Rožmberk byl povinen postarat se jim o výbavu, ošacení, stravu, a bylo-li to nezbytné, také o vystrojení svatby a o věno. Zkrátka a dobře, velký fraucimor patřil k reprezentaci šlechtického dvora – a každá reprezentace něco stojí. Však také Petr Vok poté, co byl v roce 1601 nucen z finančních důvodů prodat Český Krumlov císaři Rudolfovi II. a přestěhovat se do Třeboně, podstatně snížil

Bechyň na dřevorezu z přelomu 16. a 17. století

i stav svého fraucimoru. V době Rožmbekovy smrti o deset let později čítal už jen jedenáct dívek a žen.

Zatím se u Vokovy manželky Kateřiny začaly stále více projevovat příznaky propukající duševní choroby. V září 1594, v době Vokovy nepřítomnosti v Krumlově, propadla záchvatu hysterie a chtěla za každou cenu odjet. Protože na zámku právě nebyli žádní kočároví koně, dala zapřáhnout čtyři selské klisny, používané k orbě, a spolu se dvěma služebnicemi a zmiňovanou ruskou trpaslicí se dala odvézt na dvůr Kuklov v Blanském lese. Zde pak, ke zděšení všech dvořanů, strávila noc na slámě. Po této události postupně stále více propadala melancholii, stavům úzkosti a paranoidním představám. Za těchto okolností se musel Petr Vok rozloučit s myšlenkou, že bude mít v Kateřině milující manželku, která mu dá dědice. Ve skutečnosti žil po boku šílené ženy. Když 22. června 1601 předčasně zemřela, přijal to, stejně jako jeho dvořané, spíše s úlevou.

V případě takovéhoho manželství mohla být Zuzana Vojířová z Vacovic, hofmistryně fracimoru, tou ženou, u níž hledal nešťastný Petr Vok útěchu. Byla zřejmě energická a rázná, sice prakticky založená, ale přitom něžná a chápající. A tím se také výrazně odlišovala od nešťastné a nikdy nedospěvší Kateřiny, byla doslova jejím protikladem. Ostatně vyjít s paní z Ludanic nebylo snadné. Vždyť právě kvůli ní a její hysterii opustila rožmberský fraucimor například urozená dvorní dáma Anežka z Gutenštejna. Jestliže Zuzana Vojířová naopak dokázala nálady své duševně abnormální paní snášet, svědčí to přinejmenším o její silné osobnosti. Právě taková žena mohla imponovat stárnoucímu rožmberskému vladaři.

Tajný románec s krásnou a prakticky založenou Zuzanou tedy nemusel mít Vok jako svobodný, ale naopak jako už ženatý muž a později jako vdovec. Že se hofmistryně těšila jeho zvláštní přízni, o tom svědčí dochované účetní doklady. Zatímco všechny příslušnice fraucimoru dostávaly pravidelně dvakrát nebo třikrát do roka látku na nové šaty a jednou za půl roku nové střevíce, Zuzana bývala obdarovávána mnohem častěji. Navíc se oblékala tak přepychově, že by jí prý mohla závidět leckterá šlechtična. Její šaty byly ušity z drahého damašku, aksamitu či hedvábí a zdobily je kožešinové doplňky. Zuzaniny účty za boty jsou zhruba dvojnásobné než v případě ostatních členek fraucimoru. Zasloužila si to „jen“ svědomitým výkonem funkce hofmistryně, nebo i něčím jiným?

Pokud i přesto pochybujete, že Zuzana Vojířová byla Vokovou tajnou milenkou, darování Špulířovského domu v Soběslavi by vás mohlo definitivně přesvědčit. Tento na svou dobu velmi pohodlně zařízený dům původně používal na přespání při cestě do Prahy sám Petr Vok. Dost možná mu za takových nocí dělala společnost energická Zuzanka. Kromě soběslavského domu jí před svou smrtí

*Údajný portrét Kateřiny
z Ludanic, manželky
Petra Voka*

odkázal i panský dvůr Ježov a písemně potvrdil, že se Zuzana smí v Soběslavi účastnit všech obchodů a živností. Čím silněji Petr Vok cítil, že se jeho čas nachyluje, tím více rostl jeho zájem na Zuzanině zaopatření. Nechal jí zhotovit černý kočár, zdobený velkým množstvím černých hedvábných tkanic, a ještě 16. října 1611 dal její soběslavský dům vybavit zbrusu novou vyřezávanou postelí s nebesy, dvěma dlouhými stoly a čtyřiadvaceti vyřezávanými židlemi

s lněným polstrováním. Brzy nato se Zuzana provdala za soběslavského měšťana a řezníka Jindřicha Ovčíčku. Prý to byl hrubián a opilec.

Když byl zadlužený poslední Rožmberk nucen prodat českokrumlovský zámek císaři Rudolfovi II., přesídlil do Třeboně a přeměnil ho ve skutečně přepychovou rezidenci. Zámeckému areálu muselo ustoupit i několik měšťanských domů a dokonce byla přeložena i hlavní městská ulice. Renesanční zámek pak doplnila rozlehlá zahrada s letohrádkem.

Jak zaznamenal rožmberský kronikář Václav Březan, „předešlého roku 1605 Jeho Milost pan vladař v Třeboni dva domy skoupiv, donátovský a bednářovský, naproti Ladislavovi v ulici, do gruntu je rozbořiti rozkázav, zdi gruntu nadíle na kolí zakládati dům nový a ve prostřed plac se dvěma pivnicemi klenutými a nad nimi šesterými příbytky neb habitacím s síněmi neb mázhausy, nad nimi nahoře ze dvou stran prostrannými a bezpečnými pro bibliotéku a třetí úzkou, průchoditou pro figury a všelijaká malování vyzdvihnouti a postavití dáti ráčil. A toho roku 1606 dílo to od zedníkův všecko dokonáno. Truhláři Ulrychovi stropové projednání, na kterýchž pilně dělali tesají; tesy též pod krovy kladli. Stavín také těch let v zahradě při zámku lusthaus velmi nákladný, od řezeb a malování krásný.“

Stárnoucí Petr Vok se jako příslušník zakázané Jednoty bratrské scházel v treboňském zámku s významnými předáky protihabsburské nekatolické opozice. Často sem za ním zajížděli představitelé rakouských stavů Jiří Erazim Tschernembl a Fridrich z Fürstenbergu, vůdce moravské stavovské opozice Karel starší ze Žerotína a samozřejmě také čeští bratřští šlechtici Václav Budovec z Budova a Přech Hodějovský z Hodějova. Pravidelně se tady objevovali kurýři s šifrovanými zprávami ze všech koutů habsburské monarchie. V červnu

Zámek v Třeboni na grafice asi z poloviny 19. století

1609 se na Novoměstské radnici sešel český sněm, na němž stavovská opozice ustavila vládu třiceti direktorů. Jejím prezidentem byl pak v nepřítomnosti zvolen Petr Vok z Rožmberka, což bylo největším uznáním jeho politických zásluh. Dne 9. července 1609 zlomený císař Rudolf II. podepsal Majestát náboženské svobody, ojedinělý dokument zajišťující právo zvolit si víru nejen šlechtě, ale všem obyvatelům království. Jeho autorem byl Václav Budovec a text schválil a podporoval Petr Vok.

Třeboň se v té době stávala centrem spiklenců. Protihabsburští agenti byli dokonce přímo Vokovými zaměstnanci. Například jeho osobním lékařem byl doktor Matyáš Timin, důvěrník Karla staršího

ze Žerotína, tajemníkem zase Theobald Höck, německý renesanční básník a také tajný zmocněnec vůdce německých kalvinistů, knížete Kristiána z Anhaltu. S těmito jmény se později setkáváme v době stavovského povstání. Například Kristián z Anhaltu velel vojsku zimního krále Fridricha Falckého v osudné bitvě na Bílé hoře a Václav Budovec z Budova byl jedním ze sedmadvaceti českých pánů popravených 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze.

Jenže toho už se Petr Vok nedožil. Ještě v roce 1611 nařídil otevřít a vyzbrojit Třeboň před vpádem Pasovských, které do země pozval císař Rudolf II., aby potlačil stavovskou opozici. Naštěstí se toto vojsko Třeboni vyhnulo. V květnu téhož roku pak velkorysý Vok neváhal obětovat část rodinného pokladu na vyplacení 150.000 zlatých pasovským žoldnéřům, aby opustili Čechy. „Tožt ten poklad rožmberský přec!“ povzdychl si v této souvislosti kronikář Václav Březan. „Milá růže, již máš pokoj, nebudou tě více škubati!“

19. října 1611 zemřela Vokova oblíbená trpaslice Barborka z treboňského fraucimoru. Následující měsíc, 6. listopadu krátce po čtvrté hodině ranní, ji následoval na věčnost sám vladař. Letopisec zaznamenal skon posledního muže slavného rodu takto: „Z půlnoci k jitru v jedné čtvrti hodiny na pátou polovičního orloje ... život dokonal vysoce urozený pán, pan Petr Vok z Rožmberka na Třeboni, okolo desíti nedělí nemocný ležev. Velmi trpělivě tu kázeň boží snášel, rád slovo boží slyšel, věčným životem těšil se. Panu Vaňkovi Malovcovi řekl, že více Malovců potřebovati nebude, a mnoho pobožného mluvil. I to divná věc, že druhdy sám jediný se psem, který mohl pánu nohy podraziti, dolů do fraucimoru sešel, ježž sotva potom nahoru vypravili. Ten pes začasté v nemoci skučel a spoluutrpení s pánem jměl. Naposledy umrlýmu po umytí tvář oblízav, ku panu Švambergovi se připojil. Tak pána jinýho poznal...“

Příčinou smrti Petra Voka byla pravděpodobně cirhóza jater, způsobená nadměrnou konzumací vína, a také vodnatelnost a celková sešlost. Václav Březan se zmiňuje o pitvě nebožtíkova těla a v této souvislosti píše: „O nešpořích to tělo mrtvé, poněvadž velmi odulé na břiše bylo, rozřezáno a vnitřnosti ohledány. Našlo se vody sedm poloupitní, kteráž ho zadusila, plíce všechny zkažené, játra zpeklá; v měchýři našel se veliký kámen na konci špičatý, a ten mu mnoho bolesti činil. Ježto sice dobrý pán na nedostatek ledvin a měchýře, jako i jiní předkové jeho, těžce stonával takměř od mládenectví svého.“

Takový byl konec slavného rodu červené pětিলisté růže. Je zvláštní, že přibližně ve stejné době, tedy na přelomu 16 a 17. století, vymřelo po meči hned několik významných českých a moravských rodů. Rožmberky předešli jejich příbuzní páni z Hradce, dále Krajířové z Krajku, Hasištejnští z Lobkovic, Kostkové z Postupic, páni z Boskovic, páni ze Šelmberka, páni z Lomnice, páni z Cimburka... a brzy je měli následovat i Smiřičtí, Trčkové a Pernštejnové.

Byla to jen náhoda?

Záhady rožmberské hrobky

Petr Vok byl v únoru 1612 jako poslední uložen do rodové rožmberské hrobky v klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie ve Vyšším Brodě, kterou zde zřídil Vok I. z Rožmberka (a sám tu byl po své smrti v roce 1262 jako první pochován). Podzemní hrobka byla využívána po deset generací až do roku 1611. Za tu dobu je zde pochováno sedmatřicet příslušníků rodu červené pětিলisté růže a další tři osoby z rodu spřízněných pánů z Krumlova včetně popraveného Záviše z Falkenštejna. Odpočívá tu i královna vdova Viola Těšínská, první manželka Petra I. z Rožmberka. Na druhou stranu zde chybí předposlední rožmberský vladař a nejvyšší purkrabí pražský Vilém z Rožmberka, který byl spolu se svou třetí manželkou Annou Marií Bádenskou uložen v českokrumlovském kostele sv. Víta.

Podle pověsti zaznamenané barokním dějepiscem Bohuslavem Balbínem zde prý byli rožmberští velmožové pochováváni nikoliv vleže v rakvích, ale jejich nabalzamované mrtvoly, oblečené do drahocenných oděvů, byly usazovány do přepychových křesel. Proslýchalo se, že jedenkrát do roka, na Dušičky, se mrtví Rožmberkové probouzejí, vstávají a vyjdou v zástupu z hrobky do chrámové lodi. Jeden z dávno zemřelých vyšebrodských opatů pak pro ně slouží půlnoční mši. Po bohoslužbě zase mrtví opustí chrám, svíce pohas-

nou a Rožmbekové se vrátí do své hrobky. Až do ranního kuropění pak sedí ve svých křeslech a debatují a vzpomínají na slavné časy rodu pětিলisté růže.

Po smrti posledního Rožmberka, Petra Voka, cisterciáckí mniši zapomněli, kde je vlastně vchod do rožmberské hrobky. Údajně si to prý vymínil sám Vok, protože nechtěl, aby vyšlo najevo, že z krypty vybíral šperky, jimiž byla zdobena roucha jeho mrtvých předků, prodával je a získanými penězi umořoval svoje dluhy. Jenže to byla spíše hodně zlá pomluva.

Kronikář Václav Březan v souvislosti s pohřbem Petra Voka tvrdil, že byl „po vykonání těch ceremonií uložen do sklepu neb hrobky rožmberské. Nebyvši více místa než pro tu poslední truhlu posledního vladaře, spuštěno a k předkům jeho přiloženo.“ Podle jiného tvrzení dva mniši, kteří obstarávali pohřební ceremonie a vstoupili do hrobky, krátce nato zemřeli. Tajemství rožmberské hrobky si tak vzali s sebou na věčnost.

Místo vchodu do hrobky bylo skutečně časem zcela zapomenuto. Nebyl objeven, ani když v roce 1880 dostala větší část hlavní chrámové lodi novou dlažbu. Teprve v roce 1902 se v klášterním kostele nečekaně propadly stupně hlavního oltáře. Tehdejší opat Bruno Pammer nechal proto u oltáře kopat a dělníci po vyhloubení asi metrové jámy narazili na klenbu. Pod ní byla objevena poměrně malá hrobka o rozměrech pět krát tři metry a o výšce zhruba sto padesát centimetrů. Uvnitř našli dvě cínové rakve, z nichž jedna podle nápisu patřila Petru Vokovi. Zbytek hrobky byl zaplněn zpřeházenými zbytky rozpadlých dřevěných rakví. Nevelká rozloha krypty a její žalostný stav však představovaly jisté zklamání. Po stavebním zabezpečení kněžiště dal opat Pammer hrobku zase uzavřít. Třeboňský archivář Václav Hadač pak vyličil, jak krátce před první světovou

válkou v doprovodu opata Pammera a řemeslníků sestoupil z kostelního presbytáře do předsíně hrobky.

Po roce 1945 se proslýchalo, že se vchod do krypty nachází pod opatským křeslem v presbytáři. Podle jiných tvrzení měl prý být v místech, kde řádoví novicové poklekají při mši. Dokonce se tvrdilo, že kdesi v kryptě pod dlažbou klášterního kostela ukryli nacisté poklady naloupené v okupované Evropě. Jenže to byla pouze legenda, nic víc.

Teprve v roce 2009 se v souvislosti s blížícím se výročím smrti posledního Rožmberka začal připravovat nový průzkum rodové hrobky. Archeologové z Jihočeského muzea v Českých Budějovicích dokonce měli možnost do ní nahlédnout alespoň prostřednictvím spouštěné speciální sondy s minikamerami. Pohled na televizní monitory však jen potvrdil to, co už před nimi zjistil opat Pammer: spatřili jednoduše zaklenuté, prostě omítnuté sklepení, jehož strohost je až překvapila. Uvnitř se nacházely dva cínové sarkofágy (první podle nápisu patřil Petru Vokovi), dále hromada rozpadlých dřevěných rakví a zbytky tkanin. Z laboratorního rozboru vyzvednutých zbytků látek bylo zjištěno, že pocházejí z doby kolem roku 1600. A to odpovídá skutečnosti, že Petr Vok zemřel v roce 1611.

Archeologům však nedala spát příliš malá velikost hrobky. Jak se do tak nepatrného prostoru mohly vejít rakve sedmatřiceti příslušníků rodu? Odpověď dal nový průzkum minisondou, uskutečněný v roce 2011. Ukázalo, se že hrobka byla původně mnohem hlubší, než se zprvu zdálo. V průběhu staletí byla předělena patry a byli v ní skutečně uloženi všichni Rožmberkové, jak tvrdí písemné prameny. Na víku cínové rakve Petra Voka našli archeologové dámský zlatý prsten, který s největší pravděpodobností patřil jeho manželce, Kateřině z Ludanic. Na Vokův sarkofág se patrně dostal tak, že

*Náhrobní kámen Petra Voka
ve vyšebrodském klášteře*

se Kateřinina rakev rozpadla. Otázkou zůstávalo, kdo je pochován v druhé cínové rakvi. Archeologové si zprvu mysleli, že by to mohla být právě Kateřina z Ludanic, ale pak se přiklonili k názoru, že snad půjde o Žofii Braniborskou, druhou manželku Viléma z Rožmberka.

Co nám tedy zbylo z Rožmberků? Především jejich erbovní znamení – červená pětিলistá růže. Dochovala se nejen na erbech některých šlechtických rodů, například Eggenbergů a Paarů, třebaže se jednalo původem o cizí rody, v prvním případě ze Švábska, ve druhém z Lombardie, ale také ve znacích mnohých jihočeských měst

Kapitulní síň vyšebrodského kláštera. Rytina z druhé poloviny 19. století

a městeček. Červenou pětistou růží se ve svém znaku honosí Třeboň i Český Krumlov, ale také Kaplice, samozřejmě Rožmberk nad Vltavou, Vyšší Brod, Horní Planá, Frymburk, Veselí nad Lužnicí, Soběslav, Jistebnice, Sedlčany nebo třeba Borovany, kdežto zlatou růží pánů z Hradce nalezneme ve znacích Jindřichova Hradce, Nových Hradů, Velešína, Kardašovy Řečice či Slavonic.

Čas však nebýval k tomuto květinovému symbolu Vítkovců vždy příznivý. Kdysi jsem na hradě Rožmberku se zájmem listoval ná-
vštěvnickou pamětní knihou a našel zde i rýmovánky, které sem
vepsala asi v roce 1951 nebo 1952 tehdejším režimem preferovaná
spisovatelka Marie Majerová. Pokusím se její dílko ocitovat podle
toho, jak mi uvízlo v paměti:

„Místo pětিলisté růže pětícipá hvězda
a současníku se už o minulosti ani nezdá.“